

JOBÁGY ZOLTÁN¹**A felkelés ellenes műveletek elmélete és gyakorlata francia megközelítésben: Roger Trinquier és a modern hadviselés****French Theory and Practice of Counterinsurgency – Roger Trinquier and Modern Warfare****Absztrakt**

Jelen tanulmány egy francia katona – Roger Trinquier – tanulmányán keresztül mutatja be az aszimmetrikus, alacsony intenzitású és irreguláris hadviselés főbb sajátosságait. A szerző XX. századi francia történelmi példákon keresztül fogalmazza meg a katonai vezetőképzéssel szemben támasztott újszerű követelmények iránti igényt, indokolja új koncepciók, megoldások és módszerek bevezetésének szükségességét, valamint szorgalmazza a hadműveleti vezetés-irányítás és a haderő-alkalmazás filozófiájában bekövetkező változásokat lekövető további kutatások indítását.

Kulcsszavak: Trinquier, irreguláris, aszimmetria, felkelésellenes

Abstract

This study shows through the work of a French soldier – Roger Trinquier – the main characteristics of asymmetric, low intensity irregular warfare. The author delivers through French historic examples the need for novel approaches to professional military education of officers, the introduction of new concepts, solution and methods, and initiates further research on operational-level command-and-control, and employment of force.

Keywords: Trinquier, irregular, asymmetric, counterinsurgency

---

¹ Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, Összhaderőnemi Műveleti Tanszék, egyetemi docens, National University of Public Service, Faculty of Military Science and Officer Education, Department of Joint Operation, associate professor. E-mail: jobbagy.zoltan@uni-nke.hu ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4553-6397>

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.5>

2019. XII. évfolyam 1. szám

Lassan közhelyként hangzik, hogy a globalizált világ állandóvá vált társadalmi és gazdasági megrázkódtatásai, a növekvő biztonsági kockázatok és egyéb bizonytalanságok az államot, a kormányzatot és a haderőt rendkívüli feladatokkal szembesítik.² A NATO és ezáltal a Magyar Honvédség szemszögéből is meghatározó volt a 2001-14 között zajló afganisztáni háború, amelynek bemutatása során sokféle jelzőt használ a szakirodalom. A különböző tudományos folyóiratokban olyan kifejezésekkel találkozik az olvasó, mint *gerilla, irreguláris, kis, partizán, forradalmi, alacsony intenzitású, modern, nem hősiesség, kényelmetlen, nem Clausewitz-i, nem háromsági, primitív, törzsi* vagy éppen *bozót*. A 2012-ben elfogadott Nemzeti Katonai Stratégia (NKS) kiemeli, hogy a Magyar Honvédség korszerűsítése során alapvető fontossággal bír a nemzetközi környezetben megszerzett tudás és tapasztalat hasznosítása. Ez azért fontos, mivel összetett katonai kihívásokra csak olyan haderő képes sikeres válaszokat adni, amelynek állománya magas színvonalú képzésben és kiképzésben részesült, így az Afganisztánban megszerzett gyakorlati tapasztalatok feldolgozása, szakirodalommal való összevetése és megosztása kiemelt fontosságú.³ Az NKS szerint a jövő katonai műveleteire jellemzően eltérő kultúrájú, megosztott társadalommal, visszamaradott infrastruktúrával és államszervezettel rendelkező országokban kerül sor. Mivel az ilyen műveleti környezetben kiemelt jelentőséggel bír a haderő megfelelő felkészítése és kiképzése a várható viszonyokra, különös figyelmet kell fordítani a föld különböző térségeiben, szintén eltérő kulturális és politikai viszonyok között korábban szolgált és esetenként kevésbé ismert klasszikusok írásainak bemutatására.⁴

HADTUDOMÁNYI KIHÍVÁSOK

Carl Schmitt német filozófus egyértelművé tette, hogy a véres és sokáig elhúzódó félszigeti háború során (1808-1814) a szemben álló erők harca az ellenségeskedését olyan dimenzióba helyezte, amelyben megjelent a terror és az ellenterror, benne az ellenség teljes megsemmisítése. A háborúnak eme sokjelzős megjelenési formájában az erőszak kilép az intézményi térből és átszivárog a társadalmi térbe és ott abszolút jelleget ölthet. Ez a hadviselés hagyományos, statikus alapjait kérdőjelezi meg, amelyben központi szerepet játszik a háború és a béke különválasztása, a katona és a civil megkülönböztetése, az ellenség és a bűnöző elhatárolása, valamint az államok közötti és az állam belüli háború szétválasztása. Megjelenik benne a tér-idő hagyományos hadviseléstől eltérő értelmezése, a meglévő társadalmi struktúrák szétzúzása, a bel- és a külpolitikai kontextus összemosódása, valamint a hadviselést támogató technikai-ipari háttér eltérő jelentősége.⁵

² Pohl Árpád: Az új tisztképzés – a logisztikus megoldás, *Hadtudományi Szemle*, VII. évfolyam 4. szám (2014), pp. 356-367.

³ Honvédelmi Minisztérium: *Nemzeti Katonai Stratégia*, 2012, pp. 16-20.

⁴ *Ibid.*, p. 14.

⁵ Schmitt, Carl: *The Theory of the Partisan, A Commentary/Remark on the Concept of the Political*, Duncker & Humblot, 1963; angol fordítás A. C. Goodson, Michigan State University, East Lansing, 2004, pp. 10-55. Internet, letöltve 2014. 11. 20, elérhető: <http://obinfonet.ro/docs/tpnt/tpntrex/cschmitt-theory-of-the-partisan.pdf>.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.5>

2019. XII. évfolyam 1. szám

Az ilyen jellegű hadviselés során az egyik fél a nagy katonai szervezetek helyett kisebb csoportokban harcol, ezért a küzdelem kimenetelét nem néhány nagyobb csata, hanem nagyszámú kisebb összecsapás eredménye határozza meg. Jellegétől függetlenül az ilyen háború valódi háború, de *nem korlátozott* és semmi esetre sem *hagyományos*. Nem korlátozott, mivel nem csak katonák vesznek részt benne és nem hagyományos, mivel megvívását nem feltétlenül szabályozzák konvenciók, törvények és normák. Nincs külön stratégiája, de megvívása során érvényesek a hadviselésre vonatkozó általános stratégiai elvek, amelyek azonban különleges körülmények között és *indirekt módon* kerülnek alkalmazásra. Mivel alapvetően nemcsak katonák vesznek részt benne, ezért nem lehet hagyományos értelemben vett frontokról sem beszélni. Az ilyen háborúnak sok esetben nincsen megállapítható kezdete, nem jár döntő csaták megvívásával és esetenként nincs egyértelmű győztese, de vesztese sem.⁶

Martin van Creveld neves izraeli történész szerint a hagyományos, államok által, hadseregek igénybevételével, politikai célokért megvívott háborúk kora lejárt. Clausewitzre hivatkozva Creveld ezeket a háborúkat *trinitárius*, azaz *háromsági* háborúnak (*trinitarian war*) nevezi.⁷ Véleménye szerint a II. világháború befejezésétől a hidegháború megszűnéséig tartó közel fél évszázad alatt lezajlott mintegy 160 fegyveres konfliktus háromnegyede nem háromsági volt. A konfliktusokat bemutatva kiemeli, hogy – az NKS által is említettekkel összhangban – ezek jellemzően a föld kevésbé fejlett részein robbantak ki, ritkán vettek részt benne hagyományos hadseregek mindkét oldalon, a szembenálló felek által használt fegyverek pedig egyszerűek, sok esetben elavultak voltak. Ezek a konfliktusok Creveld szerint jelentős áldozatokkal jártak, esetenként rendkívül véresek voltak és komoly politikai eredmények elérését tették lehetővé. Az ilyen konfliktusok közelítik meg leginkább a Hobbes által felvázolt apokaliptikus háború (*Warre* és nem *War*) képét. A bennük részt vett fejlett gyarmattartó országok a győzelem érdekében jelentős erőforrásokat mozgósítottak, a legjobb alakulataikat küldték harcba, a legfejlettebb haditechnikát alkalmazták, valamint sok esetben kifejezetten könyörtelenül bántak a helyi lakossággal. Ennek ellenére az ilyen háborúk nagy részét elvesztették, az évekig elhúzódó konfliktusok pedig jelentős erőforrásokat emésztettek fel. Történt ez annak ellenére, hogy a győztesek sokszor alig rendelkeztek formális katonai kiképzettséggel, csoportjaik gyakran képtelenek voltak egymással együttműködni, vezetőiknek pedig szinte alig volt lehetősége zászlóaljnál nagyobb kötelékek felett parancsnokolni.⁸

A bipoláris világrend megszűnését követő valamivel több, mint negyedszázad biztonságpolitikai eseményei következtében jelentős hangsúlyeltolódás következett be a háború megvívásában, amely megköveteli a vonatkozó ismeretek rendezését, kibővítését.⁹ A ko-

⁶ Heydte, Friedrich August Freiherr von der: *Modern Irregular Warfare in Defense Policy and as a Military Phenomenon*, New Benjamin Franklin House, 1986, pp. 2-11, 67-104.

⁷ Creveld, Martin van: *The Transformation of War, The Most Radical Interpretation of Armed Conflict since Clausewitz*, The Free Press, 1991, pp. 18-20.

⁸ *Ibid.*, pp. 21-24.

⁹ Ujházy, László: Felkészítés a NATO összhaderőnemi kötelékei parancsnokságain rendszeresített beosztásokra. *Honvédségi Szemle*, 62. évfolyam, 1. szám (2008), p. 30.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.5>

2019. XII. évfolyam 1. szám

rábbi magas intenzitású, szimmetrikus és reguláris megközelítés helyett – amelyben központi szerepet játszik a fejlett haditechnika által lehetővé tett tüzerő és a manőver ötvözése – előtérbe kerül az alacsony intenzitás, az aszimmetria és az irregularitás jelentette sajátosságok vizsgálata. Az Amerikai Egyesült Államok szárazföldi hadereje a tengerészgyalogsággal közösen 2006-ban kiadta az *FM 3-24 Counterinsurgency* táborigi kézikönyvet. Az FM 3-24-el összhangban a NATO is kiadta 2011-ben az *AJP-3.4.4 Allied Joint Doctrine for Counterinsurgency (COIN)* szövetséges összhaderőnemi doktrínát.¹⁰ Fontos megjegyezni, hogy ez a sokjelzős hadviselés mindig partikuláris jellegű, kontextus és korszak függő, megjelenési formáját és egyéb jegyeit nagyban meghatározza a szemben álló felek közötti konkrét társadalmi, gazdasági, kulturális és katonai különbség. Ezen sajátosságok miatt tudományos szempontból a felkelők ellen folytatott műveletek nehezebben kategorizálhatók, kevesebb lehetőséget biztosítanak az általánosításra, ezáltal sokkal szűkebb teret engednek a tudományos rendszerezésre.¹¹ Az ilyen hadviselés katonai szakmai szempontból nem attraktív, sok esetben nehezen megvívható és megnyerhető. A felkelők elleni hadviselés során a szűk értelemben vett katonai tényezők mellett – esetenként helyett – egyéb, nem katonai tényezők válnak fontossá, meghatározóvá. A szemben álló felek közötti alapvető aszimmetria miatt pedig a győzelem sem ad feltétlenül okot a büszkeségre, a vereség pedig kifejezetten kínos.¹² Jelen tanulmányában a szerző egy, a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt általa vezetett Ludovika Kutatócsoportja keretében korábban megjelent tanulmányában leírt gondolatokat fűzi tovább és mutatja be a felkelés ellenes műveletek egy Magyarországon kevésbé ismert klasszikusának, a francia Roger Trinquiernek az írását.¹³ Egyértelművé teszi, hogy a XXI. század elején a katonáknak egyre inkább a nem katonai tényezőkkel és szereplőkkel is számolni kell, amely miatt a hagyományos értelemben vett hadtudomány és hadelmélet közelebb kerülhet a civil kutatásokhoz.¹⁴

¹⁰ Book TV interjú: Lt. Col. John Nagl "The U.S. Army/Marine Corps Counterinsurgency Field Manual", Internet, letöltve 2012. 10. 12, elérhető <http://www.youtube.com/watch?v=QuDlrrRDfUw>; Porkoláb Imre / Wagner Péter: Petraeus két háborúja, *Honvédségi Szemle*, 142 évfolyam, 1. szám (2014), pp. 13-27.
¹¹ Jobbágy, Zoltán: A felkelők elleni műveletekről: Egy elfeledett klasszikus: Bernardo de Vargas Machuca, *Honvédségi Szemle*, 141. évfolyam, 2. szám (2013), p. 15.; a francia előzményeket (Jean Frederic Auguste Le Mière de Corvey és Antoine Henri Jomini) lásd Forgács Balázs: A néppel az uralkodóért. Az első gerillaelméletek, *Felderítő Szemle*, 15. évfolyam, 1. szám (2016), pp. 27-29. és Forgács Balázs: Antoine Henri Jomini és a nemzeti háború, In: Koller Boglárka, Marsai Viktor (szerk.): Magyarország Európában, Európa a világban: Tanulmánykötet Gazdag Ferenc 70. születésnapjára. Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 2016. pp. 39-42.

¹² Ibid., p. 16.

¹³ Jobbágy Zoltán: David Galula és a felkelés ellenes műveletek elmélete és gyakorlata francia megközelítésben, *Hadtudományi Szemle*, 10. évfolyam, 4. szám (2017), pp. 82-97.

¹⁴ Porkoláb Imre: Az irreguláris hadviselés adaptációja és működési mechanizmusa, *Honvédségi Szemle*, 143. évfolyam, 3. szám (2015), p. 3; Bakos Csaba Attila: Hagományostól eltérő vezetés-szemlélet, *Társadalom és Honvédelem*, XIX. évfolyam, 3. szám (2015) pp. 44-45.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.5>

2019. XII. évfolyam 1. szám

A MODERN HÁBORÚ

Trinquier véleménye szerint minden hadsereg alapvető kötelessége az ország területi egységének fegyveres védelme. Ennek ellenére a II. világháború befejezése óta Franciaország két ettől eltérő gyarmati háborúban vett részt. Az indokínait elvesztette, az algériait pedig nem nyerte meg. A sikertelenség oka szerinte abban rejlik, hogy a hadsereg nem készült fel olyan háborúk megvívására, amelyekben az ellenség a reguláris haderő által alapvetően ignorált fegyvereket használ és lenézett módszereket alkalmaz és ezért a reguláris haderőnek semmi esélye sincs a győzelemre. Az anyagi-technikai eszközökben, valamint élőlőrben meglévő fölény ellenére a francia katonai vezetésnek nem sikerült a Viet Minh-t nyílt csatára kényszerítenie. Amikor ez megtörtént, az ellenség minden szempontból fölényben volt a francia erőkkel szemben és az eredmény a Dien Bien Phu-i vereség volt 1954 májusában. Algériában hasonló volt a helyzet: a francia erők semmit sem tanulva az indokínai háborúból, egymást követő, összetett műveletek végrehajtásával próbálták az ellenséget legyőzni, azonban a befektetett energia semmilyen arányban nem állt az elért eredménnyel. Mindkét háború egyértelművé tette, hogy az ellenség különleges alkalmazkodó szervezatként (*specially adapted organization*), a megfelelő hadviselési mód alkalmazásával, valamint a lakosság felhasználásával képes az erősebb felet legyőzni.¹⁵ Trinquier szerint a II. világháború befejezése óta egy új hadviselési forma jelent meg, amelyet lehet akár felforgató hadviselésnek (*subversive warfare*), akár forradalmi hadviselésnek (*revolutionary warfare*) is nevezni. Ennek a hadviselésnek az a lényege, hogy a győzelem nem két reguláris haderő szabályos ütközetének, hanem különböző, politikai, gazdasági, pszichológiai és katonai szálakon futó, egymásba kapcsolódó cselekményeknek az eredménye. A háborús cél pedig a meglévő feszültségek felerősítésével a fennálló rendszer és kormány leváltása és új rendszer és kormány létrehozása. Ebben a háborúban a fegyveres erőknek nincs döntő szerepe, mivel a katonai műveletek jelentősége korlátozott és nem érvényesek a szembenállás teljességére. Felületesen ezt a fajta háborút sokan gerilla háborúnak vélik, azonban nem veszik figyelembe a lakosság ilyen háborúban játszott kiemelt szerepét, valamint a terrorizmus fontosságát. Szerinte a modern háború során néhány felfegyverzett egyén rejtett tevékenység keretében egy sajátos szervezet által manipulált lakosságot használ fel különböző célok elérése érdekében. A modern hadviselés központi célja ezért ennek a fegyveres titkos szervezetnek (*armed clandestine organization*) a teljes szétzúzása.¹⁶ Erre a szervezetre a legjobb példa a Nemzeti Felszabadítási Front (*National Liberation Front – NLF*) által létrehozott Algír Autonóm Zóna (*Autonomous Zone of Algiers – ZAA*), amely két egymástól elkülönült, politikai és katonai részből állt.

¹⁵ Trinquier, Roger: *Modern Warfare, A French View of Counterinsurgency*, Praeger Security International, 2006, pp. 3-4; Demares, Geoff: Let's Take The French Experience in Algeria Out of U.S. Counterinsurgency Doctrine, *Military Review*, July-August 2010, pp. 19-24.

¹⁶ *Ibid.*, pp. 5-7; Lásd még Galula, David: *Counterinsurgency, Theory and Practice*, Praeger Security International, 2006, pp. 1-3.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.5>

2019. XII. évfolyam 1. szám

A 127 fős politikai rész, valamint a 35 fős katonai rész ugyan szorosan kapcsolódott egymáshoz, de eltérő feladatrendszerükből kifolyólag tevékenységüket folyamatosan egyeztették.¹⁷

A TERRORISTA, MINT ELLENSÉG

A modern hadviselés alapvető fegyvere a terrorizmus, amely Trinquier szerint az ellenséget – kevés erőforrása ellenére is – alkalmassá teszi a hatásos tevékenységre. A modern hadviselésben cél a lakosság ellenőrzése, amelyre a terrorizmus megfelelő fegyver, mivel a lakosságot közvetlen módon célozza meg. A terrorizmus miatt a lakosság az utcán, a munkahelyen, vagy otthon folyamatosan az erőszakos haláltól retteg, ezért az államban és annak intézményeiben csökken a bizalma. A lelki nyomás miatt egyre inkább a terrorista oldalára kerül és elhiszi, hogy csak a terrorista képes a biztonságát lehetővé tenni. A városokban lakók jobban védettek a terroristáktól, mivel a biztonsági erők nagyobb jelenléte képes a terroristák befolyásának növekedését lassítani, esetenként megállítani. A vidék a maga alacsonyabb népsűrűségével, valamint a rendelkezésre álló kisebb számú rendőri erővel könnyebb terep a terroristáknak, mivel nem kell nagyobb ellenállással számolniuk és emiatt hatásosabban tudnak működni. Trinquier fontosnak tartja kihangsúlyozni, hogy elfogása esetén a terroristát nem úgy kell kezelni, mint egy bűnözőt, vagy hadifoglyot. Az elfogott terroristát nem megbüntetni kell, hanem általa az őt támogató szervezetet gyengíteni, vagy elpusztítani. Nem saját magáról, vagy az általa elkövetett merénylet részleteiről kell kikérdezni, hanem az őt támogató szervezettel kapcsolatos információkat kell belőle kicsikarni. Amennyiben erre nem hajlandó, a kihallgatás különleges szakemberek bevonásával folytatódik és a terroristában tudatosítani kell, hogy szenvedés és esetleg halál lesz a sorsa. Sikeres kihallgatás után a terroristát hadifogolyként kell kezelni a háború végéig.¹⁸ A modern háború sikeres megvívása és a győzelem kivívása nem képzelhető el az ellenség pontos meghatározása nélkül. Trinquier megjegyzi azonban, hogy a hagyományos háborúval ellentétben az ellenség meghatározása a modern háborúban sokkal nehezebb. A szembenálló feleket elválasztó vonal nem fizikai, hanem ideológiai és sokszor keresztülhalad városokon, falvakon, valamint családokon. A modern háború nem hagyományos módon kezdődik, sok esetben nem hirdetik ki és a háborús állapot nem kerül bevezetésre. Az ellenség ezért kihasználja a béke időszaki törvényhozást és ennek megfelelően folytatja mind nyílt, mind titkos tevékenységét.¹⁹

¹⁷ Trinquier, pp. 10-13; Lásd még Galula, David: *Counterinsurgency, Theory and Practice*, Praeger Security International, 2006, pp. 1-3.

¹⁸ Trinquier, pp. 10-13; Melnik, Konstantin: *The French Campaign Against the FLN, Memorandum RM-5449-ISA Prepared for the Office of the Assistant Secretary of Defence / International Security Affairs*, September 1967, pp. 40-47.

¹⁹ Trinquier, pp. 16-25; Galula, pp. 1-3.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.5>

2019. XII. évfolyam 1. szám

TERÜLETVÉDELEM ÉS MODERN HÁBORÚ

Tekintettel arra, hogy a modern háborúban a cél a lakosság ellenőrzése és irányítása, a reguláris haderőnek nemcsak képessé kell válni a lakosság megvédésére, hanem fel kell készítenie a lakosságot az önvédelemre is. A modern háborúban a csatatér korlátlan, amelyben a legstabilabb elemként a lakosság képezi a súlypontot. Mivel a szembenálló felek a lakosságért folytatnak küzdelmet, bizonyos értelemben a lakosság is küzdő félle válik. Ennek megfelelően a lakosságot fel kell készíteni arra, hogy ne elszigetelt célként élje életét, hanem legyen képes a saját védelmét megszervezni. A lakosság militarizálása, katonai és polgári vezetők kinevezése mind része ennek a feladatnak. Trinquier szerint ennek érdekében energikus és intelligens vezetőket kell kiválasztani a közösségekben, akik minimális külső támogatás mellett néhány segítővel képesek védelmi szervezetek létrehozására. A vezetők feladata, hogy felosszák a közösséget körzetekre és a közösségek élén alacsonyabb szintű vezetőket helyezzenek el saját segítőikkel. Az alacsonyabb szintű vezetők pedig felosztják a körzeteket alkörzetekre. Trinquier kihangsúlyozza, hogy ez a folyamat addig nem áll meg, amíg el nem éri a ház/épület szintet. Ezt követően minden szinten össze kell írni a lakosságot a családtól kezdve az alkörzeten át egészen a körzetig, legvégül pedig a közösségi szintig. A lakosság összeírása lehetővé teszi népszámlálási kártya (*census card*) kiállítását mind a lakosság, mind a biztonsági erők számára. Ennek eredményeként nemcsak a lakosságot lehet ellenőrizni, de a mindenkori vezetők munkáját is figyelemmel lehet kísérni. Egy külön erre a célra létrehozott intézmény vagy hivatal pedig folyamatosan figyelemmel kíséri a közösség tagjaiból létrehozott védelmi szervezet munkáját. A védelmi szervezet ilyen módon jegyzékbe vett tagjai információval szolgálhatnak az ellenség rejtett behatolási kísérleteiről, de esetenként segíthetnek azok felszámolásában is.²⁰

Átfogó és megbízható hírszerző rendszer működtetésével minden behatolási kísérlet felderíthető és megállapítható azon személyek identitása is, akik az ellenség támadó tevékenységét előkészítik. A védelmi szervezet létrehozása lehetővé teszi egy közösség életkörülményeinek megismerését, bizalmat ébreszthet bennük a biztonsági erők iránt és a különböző szinteken végrehajtott gyűlések erősíthetik a minden irányú kapcsolatokat. A védelmi szervezet létrehozásával Trinquier szerint lényegében az egymás megértéséhez szükséges alapok kerülnek lerakásra, amely a biztonság nélkülözhetetlen feltétele. Természetesen nem mindenki lesz szimpatizáns és nem mindenki válik ügynökké. Ezt kiküszöbölendő kell egy nagy, az egész országra kiterjedő hírszerző hálózatot létrehozni, amelyre minél előbb – lehetőleg még a szembenállás kirobbanása előtt – sort kell keríteni. Fontos annak biztosítása is, hogy a lakosság egy kisebb részének még a védelmi szervezetek létrehozása előtt is legyen lehetősége az információ biztonságos átadására. Ezek a személyek adatokkal szolgálhatnak a környezetükről, valamint az olyan beépülésre kész ügynökökről, akik az ellenség első vonalát képezik. Fontos az információ biztosította lehetősé-

²⁰ Trinquier, pp. 27-31; példaként említhető, hogy a vezetők munkájának értékelésére Afganisztánban *Joint Prioritized Shape and Influence List (JPSIL)*, valamint *Joint Prioritized Effects List (JPEL)* vezettek.

gek gyors kihasználása, amelynek érdekében Trinquier egy hírszerző akció szolgálatot (*intelligence-action service*) javasol felállítani. Azt is fegyelembé kell venni, hogy szakszerű kihallgatások során az egyének sok esetben hajlandók oldalt váltani. Sokukat az ellenség csak zsarolással tudja a saját oldalára kényszeríteni és amennyiben a rend erői garantálják biztonságukat, ezek a személyek a leghűségesebb közreműködőké válhatnak és a hírszerző akció szolgálat számára értékes információt szállíthatnak. Természetesen a leghatékonyabb módszer a saját ügynökök beépülése az ellenség soraiba, amelyre azonban csak nagyon kevés személy képes. Amennyiben a haderő már békeidőben felkészült a modern hadviselésre, irányítja a lakosság önvédelmének megszervezését, megtörténik a hírszerző hálózat kiépítése, valamint egy hírszerző akció szolgálat létrehozása, ez már önmagában elrettentheti az ellenséget. Ellenkező esetben az ellenség nyíltan megkérdőjelezheti a fennálló rendet és szembe szállhat a biztonsági erőkkel.²¹

A VÁROSI LAKOSSÁG BEVONÁSA

Egy országon belüli háború (*internal warfare*), különösen a városokban rendőrségi művelettel és propaganda tevékenységgel jár. Ezt követi egy széleskörű társadalmi program, amelynek célja a lakosság anyagi és morális támogatása a mindennapi életmenethez való gyors visszatérés érdekében. Trinquier kihangsúlyozza, hogy a rendőrségi műveleteket alapvetően rendőri erők hajtják végre. Amennyiben nem állnak rendelkezésre megfelelően kiképzett és felkészült rendőri erők, akkor ez a feladat a katonákra hárul. Ideális esetben a reguláris haderő a rendőri erők számára azonban csak egy biztonsági hálót biztosít. A rendőri erők feladata a lakosság mielőbbi megszervezése és irányítása, egy tág értelemben vett hírszerző szolgálat létrehozása, valamint a korábban említett hírszerző akció szolgálat megteremtése. A rendőri erők és a reguláris haderő sikeres tevékenysége esetén az együttműködők fizikai biztonságának garantálása lehetővé teszi, hogy számuk idővel növekedjen. Ez megköveteli a kihallgatást végző csoportok számának az emelését is. A fényképpel ellátott népszámlálási kártya pedig abban az esetben is hasznos, amikor az ellenség ügynökei több álnév alatt dolgoznak. Természetesen figyelembe kell venni, hogy a városokban végrehajtott rendőri műveletek számos problémával járnak. A modern hadviselés a városi lakosság nagy része számára új dolgot jelent, amelyben a rendszeres rajtaütések – amennyiben rosszul végrehajtottak – kontraproduktív eredményt hozhatnak. Az ellenség minden eszközzel megpróbálja a rendfenntartó erők tevékenységét lassítani és megállítani, az elfogott ügynököket pedig egyszerű bűnözőként beállítani. A modern hadviselés dinamikus része sűrűn lakott területen szinte nyilvánosan, de legalább is nagyobb nyilvánosság bevonása mellett történik, amely éles ellentétben áll a hagyományos háború elkülönülő jellegétől.²² Trinquier ezért fontosnak tartja, hogy a lakosság tisztában legyen a modern háború céljával és eszközeivel, valamint a biztonsági erők elkötelezettségével

²¹ Ibid., pp. 31-34.; Galula, pp. 1-3; Schmitt, p. 47.

²² Trinquier, pp. 37-40; lásd kiegészítő képességek (*complementary capabilities*), AJP-01(E) Allied Joint Doctrine, pp. 1-4 – 1-6; Pion-Berlin, David / Carreras Miguel: Armed Forces, Police and Crime-fighting in Latin America, *Journal of Politics in Latin America*, Volume 9, Issue 3 (2017), pp. 3-26.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.5>

2019. XII. évfolyam 1. szám

megvédésüket illetően. A rendőri művelet befejezésével, egyre nagyobb szerepet kap a békés rendezést szolgáló propaganda.²³

A GERILLA, MINT ELLENSÉG

Amennyire a városokban meghatározó a terrorizmus, úgy Trinquier szerint vidéken a modern hadviselés egy másik formája, a gerilla hadviselés a jellemző. A gerilla célja a bizonytalanság érzésének keltése annak érdekében, hogy a reguláris erők visszavonuljanak megerődített és védhető községeikbe. A területek nagyrésze feladása következtében a gerillák átmennek azok ellenőrzésébe és onnan szervezik meg és hajtják végre korlátozott, de esetenként nagyon erőszakos tevékenységüket. Sokan azt hiszik, hogy a gerillákat a legjobban gerillaellenes műveletekkel lehet legyőzni. Sajnos azonban a gerilla és a reguláris hadsereg fegyverzete több szempontból különbözik. Ennek megfelelően a gerillát csak a lakosság saját oldalra állításával lehet meglepni és legyőzni. A hagyományos gerilla ellenes módszerek, úgymint előretolt állások létesítése, kommandó csoportok tevékenysége, járőrözések, rajtaütések és vállalkozások végrehajtása, területek átfésülése csak ritkán hoznak eredményeket és akkor is csak a szerencsés véletlenek miatt. A hagyományos hadviselés elveit szem előtt tartva a parancsnokok gyakran megpróbálnak a gerillákat reguláris erőként kezelve, különböző manőverek végrehajtásával a gyors és látványos győzelmet kicsikarni. Kevésbé érdekelték a lakossággal való együttműködés kiépítésében és rájuk támaszkodva a gerillákat támogató rejtett szervezet sikeres, de legkevésbé sem látványos felszámolásában. Ez utóbbi azért fontos, mert lényegében ez teszi lehetővé az ellenség hadviselését biztosító alap szétrombolását.²⁴

A gerillaellenes tevékenység másik sajátossága, hogy bármekkora fölényben is van a reguláris haderő a gerilla szervezetekkel szemben, sokszor nem képes legyőzni azokat. A hagyományok béklyójában vergődve a reguláris haderő képes a gerillákat akadályozni, terveik megvalósításában lassítani, de nem képes őket a céljaik elérésében meggátolni. A győzelem megkívánja a gerillák eljárásának megismerését, a saját eljárások tanulmányozását és bizonyos általános elvek felismerését. Trinquier szerint ezzel a módszerrel fel lehet deríteni a gerilla erők gyenge pontját és a főerőkifejtést (*main effort*) ide lehet összpontosítani. A gerilla erők és a reguláris haderő számos pontban eltér egymástól, amelyek Trinquier szerint a következők: a reguláris haderő nagylétszámú, jól kiképzett és felszerelt katonával rendelkezik, gyorsan tud kedvező terepen mozogni és jól szervezett híradóhálózattal rendelkezik. A gerilla csoportok rosszul kiképzett és felszerelt fegyverekkel rendelkeznek, zömében gyalog mozognak. Nem rendelkeznek híradó eszközökkel, ezért nem képesek tevékenységüket megfelelően összehangolni. Ezzel ellentétben a hagyományos erők nehezen mozognak a gerillák által ellenőrzött területeken, terepismeretük korlátozott és alapvetően még akkor sem bírják a lakosság támogatását, ha az nem ellenséges velük

²³ Trinquier, pp. 40-42; mai szóhasználatlaltal információs tevékenység, bővebben lásd AJP-01(E) Allied Joint Doctrine, pp. 4-2 és 4-6.

²⁴ Trinquier, pp. 45-50; Schmitt, pp. 48-52; Liddell Hart, B. H.: The Ratio of Troops to Space, *Military Review*, April 1960, pp. 3-14; Gant, Jim: *One Tribe at a Time*, Nine Sisters Imports, 2009.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.5>

2019. XII. évfolyam 1. szám

szemben. Emellett nehezen tudnak a gerillák helyéről és szándékáról információt szerezni. A gerillák viszont ismerik a terepet és jól alkalmazkodnak hozzá, gyorsan tudnak mozogni és képesek könnyen eltűnni. Élvezik a lakosság spontán, vagy kikényszerített támogatását és folyamatosan rendelkeznek információval a reguláris haderő alegységei helyét és szándékát illetően. A gerillák ereje a terület tökéletes ismeretében, és a lakosság támogatásában rejlik. A hagyományos erők ereje pedig a számbeli, az anyagi-technikai és logisztikai fölényben, valamint a nagyobb erők vezetését lehetővé tevő híradó hálózatban van. Fontos felismerni, hogy a gerillák ereje egyben a gyenge pontjuk is. Ezekből az alapvető különbségekből Trinquier szerint három egyszerű elv következik: a gerillák elszakítása a lakosságtól, a gerillák által ellenőrzött területek tarthatatlanná tétele, valamint ezen tevékenységek nagy területen és hosszú időn át való összehangolása. Ritka kivételektől eltekintve azonban az elvek megvalósítása nem fog látványos eredményt hozni, viszont megköveteli politikai, gazdasági, pszichológiai adminisztratív és természetesen katonai eszközök összehangolt alkalmazását.²⁵

GERILLAELLENES MŰVELETEK

A modern hadviselés sajátossága, hogy a reguláris haderő nemcsak néhány fegyveres csoporttal áll szemben, hanem egy lakosságba beépült összetett szervezettel. Trinquier szerint az ellenség szempontjából a körzet felosztható politikai-adminisztratív vezető által irányított városokra és lakossági központokra, politikai-katonai vezető által vezetett vidéki területekre, valamint szintén politikai-katonai vezető által vezetett menekülési / visszavonulási területekre. Egy gerillaellenes stratégiának a legkívánatosabb célja szerinte mindig a közbülső területek politikai-katonai vezetésének a szétrombolása. Harcászati szinten a védelem megszervezése érdekében egyfajta rácsos módszert (*gridding*) javasol, amelyben a katonai szervezetek a civil közigazgatás mentén szervezik meg tevékenységüket annak érdekében, hogy a közigazgatás a lehető leghosszabb ideig legyen működőképes. A támadó tevékenység biztosítása érdekében szektor – zóna – hadszíntér felosztást tart jónak. Szektor szinten nemcsak a katonai őrhelyeket kell fizikailag megerősíteni, hanem az annak helyet adó falu lakosságát is meg kell szervezni, így képezve stratégiai falucskákat (*hamlet*). Szerinte a népszámlálási kártyákat ki kell terjeszteni a nagyobb háziállatokra is, így állítva meg az élelem és a haszonállatok ellenőrizetlen mozgását és gerillakézbe jutását. A lakosság megszervezése saját védelme érdekében azt eredményezi, hogy katonai erő szabadul fel. Ezek a katonák, négy századból álló könnyű és mozgékony zászlóaljakra szerveződve, egyfajta átmeneti erőt (*interval troops*) képezve alkalmasak a stratégiai falucskák közötti üres területek ellenőrzésére, újabb stratégiai falucskák létrehozására, valamint a gerillákkal kapcsolatos adatok gyűjtésére. Amennyiben a stratégiai falucskák biztonságos helyeknek számítanak és sikeresen működnek, egyre többen kívánnak oda költözni. A stratégiai falucskák lélekszámának növekedése eredményeként egyre több embert

²⁵ Trinquier, pp. 51-55; állítása alátámasztására Trinquier a következő cikket említi: Beebe, John E.: Beating the Guerilla, *The Military Review*, Volume XXXV, Issue 9 (1955), pp. 3-18.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.5>

2019. XII. évfolyam 1. szám

lehet ellenőrizni, egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy kik a gerillák, egyre nehezebbé válik élelmiszerhez jutásuk és egyre inkább kiszorulnak a menekülési/visszavonulási területekre. Sikeres szektorszintű tevékenység esetén a zóna parancsnoka támadásba mehet át a fontosabb városokban és a szektorparancsnokokkal közösen egyre jobban kiszoríthatja az ellenséget a zömében nehezen járható menekülési/visszavonulási területekről is. Ezzel lehetővé válik olyan projektek indítása, amelyek a normális életmenet kialakítását és a gazdasági fellendülést szolgálják. Ide tartozik az utak megjavítása, új utak építése, további stratégiai falucskák kialakítása, valamint iskolák létrehozása. Trinquier szerint zónaszinten a szektor szintű zászlóalj tevékenységének támogatására két-három beavatkozó ezred (*intervention regiment*) katonai jelenléte és tevékenysége szükséges. A tartalék erők vonatkozásában javasolja a helikopteres szállítást, míg repülőgép vonatkozásában a felderítő és támogató célra egyaránt használható könnyű típust. Fontosnak tartja a pszichológiai tevékenységet, valamint a hangszórók és a röplapok használatát. Hadszintén szinten javasolja jelentős tartalék képzését annak érdekében, hogy a reguláris haderő megfelelő helyen és időben tudjon csapást mérni az ellenségre. A gerillaellenes műveletek sikere szempontjából kulcsfontosságú, hogy annak vége ne határidőhöz, hanem meghatározott körülmények eléréséhez legyen kötve. Összességében a rácsozó erők (*gridding units*), az átmeneti erők (*interval units*), és a beavatkozó erők (*intervention units*) tevékenysége azt eredményezi, hogy a gerillaellenes műveletek alapvetően – különösen pedig a kezdetekben – a hadnagyok és a fiatal századosok háborúja. Ebben a háborúban a reguláris erők finom hálót vetve halásszák ki a gerillákat és az őket támogató szervezet aktivistáit egy adott terület lakossága soraiból. Ez magas szinten és részletesen kidolgozott tervező munkát igényel, amelyben a katonai szempontok mellett egyéb nem katonai szempontokat is figyelembe kell venni.²⁶

A HAGYOMÁNYOS HADVISELÉS KORLÁTAI

Sikeres gerillaellenes tevékenység eredményeként az ellenség vagy megszűnik, vagy kénytelen nyílt hadviselésbe átmenni. Ennek érdekében keresi néhány, a konfliktusban közvetlenül részt nem vevő baráti nemzet támogatását. Területükön létrehozhat kiképző bázisokat, különböző harcianyag ellátó központokat, összpontosítási körleteket létesíthet támadás megindítása előtt, vezetési pontokat üzemeltethet, valamint árnyékkormányt hozhat létre. Ameddig ez a jelentős háborús potenciál nem tűnik el, a gerillákat nem lehet teljesen legyőzni és továbbra is képesek bizonytalanságot okozva biztonsági kockázatot jelenteni. A legjobb védelem ilyen esetekben a harmadik féllel való diplomáciai meg-

²⁶ Trinquier, pp. 57-74; ismételtén lásd kiegészítő képességek (*complementary capabilities*), AJP-01(E) Allied Joint Doctrine, pp. 1-4 – 1-6; Farkas, Sándor: Az ISIL hadviselése Mao Ce-Tung tanainak tükrében: A kifárasztó gerilla hadviselési forma, *Honvédségi Szemle*, 145. évfolyam, 2. Szám (2017), p. 41; Lawrence, T. E.: *Seven Pillars of Wisdom*, Wordsworth Classics of World Literature, 1997, p. 363; A hal-halász hasonlat ellentétpárjaként lásd Mao hal-víz hasonlatát in: Department of the Navy: *FMFRP 12-18, Mao Tse-Tung on Guerilla Warfare*, 1961, p. 93. Internet, letöltve 2019. 01. 22, elérhető: <https://www.marines.mil/Portals/59/Publications/FMFRP%2012-18%20Mao%20Tse-tung%20on%20Guerrilla%20Warfare.pdf>

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.5>

2019. XII. évfolyam 1. szám

állapodás arról, hogy nem támogatják a területüket használó gerillákat, esetleg fellépnek ellenük. Amennyiben erre nincs lehetőség, le kell zárni az érintett határszakaszt ezzel is lassítva vagy gátolva emberek és különböző anyagok/eszközök mozgását. Tekintettel arra, hogy egy határszakasz nagyon hosszú, földrajzi adottságai pedig nagyon változatosak lehetnek, a határzár üzemeltetése akár nagyon bonyolult és nehezen megvalósítható feladatként is jelentkezhethet.²⁷ A gerillák ellen harcoló, de hagyományos hadviselést szem előtt tartó reguláris haderő az esetek többségében légüres térben találja magát. Trinquier szerint a parancsnokoknak tudomásul kell venni, hogy a hadviselés ebben a formájában minden erőfölény ellenére először védekezni kell, majd a háborút az ellenséghez kell vinni, és ott a saját területén, a saját módszerei alkalmazásával kell legyőzni. Ennek érdekében szorosan együtt kell működni a lakossággal még akkor is, ha nagyrésze esetleg nem szimpatizál a rend erőivel. Meg kell találni azokat az aktív támogatókat, akik sikerrel tudják a lakosságot a gerillaellenes erők oldalára átbillenteni. Természetesen ennek érdekében megfelelő ismerettel kell rendelkezni a terület fizikai/földrajzi, gazdasági, és emberi adottságairól, valamint a lakosság aktuális pszichológiai állapotáról. A zónák kialakítását mindig kontaktszoportok létrehozásával kell kezdeni, amelyeknek fele harcoló állomány, másik fele pedig egyenlő arányban kommunikációs szakember valamint politikai és hírszerző ügynök. Kiképzésük ne legyen három hónapnál hosszabb, alaprendeltetésük pedig a helyi gerilla befolyás megszüntetése.²⁸

ÖSSZEFOGLALÁS

Trinquier komoly háborús tapasztalatokkal rendelkező, gyakorlatias katonatiszt volt. Nyugállományba vonulását követően, rendszerezve tapasztalatait és rendezve gondolatait, írta meg klasszikusnak számító művét. Fontos azonban kiemelni, hogy minden hitelessége ellenére nem volt gyakorlott író, ezért a modern háborúról szóló gondolatai csaponganak, sok esetben szétesők és semmi esetre sem képeznek szerves egységet. Ennek ellenére hasznos támpontot ad az ilyen jellegű hadviselés – többek között a manapság olyan gyakran emlegetett hibrid háború – egyes sajátosságainak jobb megismerésére. A jelen tanulmány a 2012-ben elfogadott NKS-el összhangban igazolta, hogy a hadelmélet és hadviselés terén bekövetkezett változásokat maximálisan figyelembe véve, a vonatkozó kutatások tematikájának változásaival, vizsgálati körének szélesedésével összhangban kiemelt figyelmet fordított a fegyveres erők, a rendvédelmi szervek és nemzetbiztonsági szolgálatok együttes tevékenysége vizsgálatára. Bizonyította, hogy a biztonság összetett és elemei szorosan összefüggnek egymással és egyértelművé tette, hogy az irreguláris, alacsony intenzitású és aszimmetrikus hadviselést nem lehet a biztonság más területeitől elválasztva, önmagában értelmezni. A biztonsági kihívások kezelése túlnyúlik az egyes – rendőri, katonai, államigazgatási – hivatásrendek hatáskörén, ezért összehangolt együttműködést kíván meg. Igazolta, hogy korunk összetett katonai kihívásaira csak olyan haderő képes sikeres

²⁷ Trinquier, pp. 77-81; Creveld, pp. 23-24; Hobbes, Thomas: *Leviathan*, Oxford University Press, 1996, p. 84; Gat, Azar: *War in Human Civilization*, Oxford University Press, 2006, pp. 622-657.

²⁸ Trinquier, pp. 83-90.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.5>

2019. XII. évfolyam 1. szám

választ adni, amelynek állománya magas színvonalú képzésben és kiképzésben részesült, megfelelő fizikai és pszichikai állóképességgel rendelkezik, képes nemzetközi környezetben történő magas színvonalú munkavégzésre, valamint feladatai végrehajtását illetően motivált és elkötelezett. Ehhez szükség van a feladatok sikeres végrehajtására felkészítő, a kor követelményeinek megfelelő – alap, közép- és felsőfokú – képzésekre, tanfolyamokra, kiképzésekre, gyakorlatokra, valamint a vezetők kiválasztása érdekében megfelelő kiválasztási rendszerre. A tanulmány azt is nyilvánvalóvá tette, hogy a vezetői képesség központú tisztképzésnek támogatnia kell a közszolgálati pályák közötti átjárhatóságot.²⁹ Hasonlóan a korábban megjelent tanulmányához, a szerző ebben is bizonyította, hogy a nemzetközi kutatások főirányába illeszkedve lehetséges a háború ezen megjelenési formájának megtervezésére, megszervezésére és végrehajtására vonatkozó nemzetközi elméletek megismerése. Példán keresztül ismertette, hogy az átfogó megközelítés jegyében egyre inkább számolni kell különböző nem katonai tényezőkkel és szereplőkkel, amely közelebb hozhatja a különböző hadelméleteket a civil kutatásokhoz. Ezt a cikkben bemutatott francia szerző megállapításai egyértelműen alátámasztják, így igazolva a képzés és a kiképzés terén új koncepciók, megoldások és módszerek bevezetésének a szükségességét.

IRODALOMJEGYZÉK

1. AJP-01(E) Allied Joint Doctrine, February 2017.
2. Bakos Csaba Attila: Hagyományostól eltérő vezetésszemlélet, *Társadalom és Honvédelem*, XIX. évfolyam, 3. szám (2015) pp. 41-52.
3. Beebe, John E.: Beating the Guerilla, *The Military Review*, Volume XXXV, Issue 9 (1955), pp. 3-18.
4. Book TV interjú: Lt. Col. John Nagl "The U.S. Army/Marine Corps Counterinsurgency Field Manual", Internet, letöltve 2012. 10. 12, elérhető <http://www.youtube.com/watch?v=QuDlrrRdUw>.
5. Creveld, Martin van: *The Transformation of War, The Most Radical Intepretation of Armed Conflict since Clausewitz*, The Free Press, 1991.
6. Demares, Geoff: Let's Take The French Experience in Algeria Out of U.S. Counterinsurgency Doctrine, *Military Review*, July-August 2010, pp. 19-24.
7. Department of the Navy: *FMFRP 12-18, Mao Tse-Tung on Guerilla Warfare*, 1961, Internet, letöltve 2019. 01. 22, elérhető: <https://www.marines.mil/Portals/59/Publications/FMFRP%201218%20%20Mao%20Tse-tung%20on%20Guerrilla%20Warfare.pdf>
8. Farkas, Sándor: Az ISIL hadviselése Mao Ce-Tung tanainak tükrében: A kifárasztó gerilla hadviselési forma, *Honvédségi Szemle*, 145. évfolyam, 2. Szám (2017), pp. 38-46.
9. Forgács Balázs: A néppel az uralkodóért. Az első gerillaelméletek, *Felderítő Szemle*, 15. évfolyam, 1. szám (2016), pp. 21-57.

²⁹ Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája, Honvédelmi Minisztérium, 2012, pp. 5, 16.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.5>

2019. XII. évfolyam 1. szám

10. Forgács Balázs: Antoine Henri Jomini és a nemzeti háború, In: Koller Boglárka, Marsai Vikor (szerk.): Magyarország Európában, Európa a világban: Tanulmánykötet Gazdag Ferenc 70. születésnapjára. Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 2016. pp. 35-43.
11. Galula, David: *Counterinsurgency, Theory and Practice*, Praeger Security International, 2006.
12. Gant, Jim: *One Tribe at a Time*, Nine Sisters Imports, 2009.
13. Gat, Azar: *War in Human Civilization*, Oxford University Press, 2006.
14. Heydte, Friedrich August Freiherr von der: *Modern Irregular Warfare in Defense Policy and as a Military Phenomenon*, New Benjamin Franklin House, 1986.
15. Hobbes, Thomas: *Leviathan*, Oxford University Press, 1996.
16. Honvédelmi Minisztérium: *Nemzeti Katonai Stratégia*, 2012.
17. Jobbágy, Zoltán: A felkelők elleni műveletekről: Egy elfeledett klasszikus: Bernardo de Vargas Machuca, *Honvédségi Szemle*, 141. évfolyam, 2. szám (2013), pp. 15-18.
18. Jobbágy Zoltán: David Galula és a felkelés ellenes műveletek elmélete és gyakorlata francia megközelítésben, *Hadtudományi Szemle*, 10. évfolyam, 4. szám (2017), pp. 82-97.
19. Lawrence, T.E.: *Seven Pillars of Wisdom*, Wordsworth Classics of World Literature, 1997.
20. Liddell Hart, B. H.: The Ratio of Troops to Space, *Military Review*, April 1960, pp. 3-14.
DOI: <https://doi.org/10.1080/03071846009421103>
21. Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája, Honvédelmi Minisztérium, 2012
22. Melnik, Konstantin: *The French Campaign Against the FLN*, Memorandum RM-5449-ISA Prepared for the Office of the Assistant Secretary of Defence / International Security Affairs, September 1967, pp. 40-47.
23. Pion-Berlin, David / Carreras Miguel: Armed Forces, Police and Crime-fighting in Latin America, *Journal of Politics in Latin America*, Volume 9, Issue 3 (2017), pp. 3–26.
DOI: <https://doi.org/10.1177/1866802X1700900301>
24. Pohl Árpád: Az új tisztképzés – a logisztikus megoldás, *Hadtudományi Szemle*, VII. évfolyam 4. szám (2014), pp. 356-367.
25. Porkoláb Imre / Wagner Péter: Petraeus két háborúja, *Honvédségi Szemle*, 142 évfolyam, 1. szám (2014), pp. 13-27.
26. Porkoláb Imre: Az irreguláris hadviselés adaptációja és működési mechanizmusa, *Honvédségi Szemle*, 143. évfolyam, 3. szám (2015), pp. 3-11.
27. Schmitt, Carl: *The Theory of the Partisan, A Commentary/Remark on the Concept of the Political*, Duncker & Humblot, 1963; angol fordítás A. C. Goodson, Michigan State University, East Lansing, 2004, Internet, letöltve 2014. 11. 20, elérhető: <http://obinfonet.ro/docs/tpnt/tpntrex/cschmitt-theory-of-the-partisan.pdf>.
28. Trinquier, Roger: *Modern Warfare, A French View of Counterinsurgency*, Praeger Security International, 2006.
29. Ujházy, László: Felkészítés a NATO összhaderőnemi kötelékei parancsnokságain rendszeresített beosztásokra, *Honvédségi Szemle*, 62. évfolyam, 1. szám (2008), p. 30-31.